

nota

nota aan
datum 04/10/2016
uw kenmerk
naam lijnmanager David Debrouwere
naam auteur Benedikte Van den Bruel, David Debrouwere
onderwerp Meldingen (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vanuit de door Jongerenwelzijn erkende of vergunde organisaties. Enkele vragen en antwoorden

In onze regelgeving¹ staat vermeld dat organisaties voor bijzondere jeugdzorg en diensten voor pleegzorg grensoverschrijdend gedrag moeten melden aan de administratie. Concreet gebeurt dit ten aanzien van de afdeling Voorzieningenbeleid van Jongerenwelzijn. Een dergelijke melding kan gezien worden als een uitzondering op het beroepsgeheim waaraan de organisaties normaal gezien gebonden zijn.

De voorbije jaren is (seksueel) grensoverschrijdend gedrag een gevoelig thema geworden. De minister heeft er expliciet voor gekozen om voorzieningen te verplichten hierover een duidelijk beleid te voeren. Daarbij is tevens de keuze gemaakt om de overheid op de hoogte te houden van verontrustende situaties wat het mogelijk maakt dat het beleid kort op de bal kan ageren en signalen kan doorgeven aan de politieke overheid. Omwille van de politieke verantwoordelijkheid van de minister, is het daarom ook van belang dat feiten die potentieel persaandacht krijgen, gemeld worden.

In een eerdere communicatie van eind 2014 ("interpretatie en melding van ernstige gebeurtenissen") werd gesteld dat de sector geresponsabiliseerd wordt om zelf in te schatten of een bepaalde ernstige gebeurtenis al dan niet gemeld moet worden aan de overheid. Dit geldt niet alleen voor ernstige gebeurtenissen maar evenzeer voor situaties van grensoverschrijdend gedrag.

Met grensoverschrijdend gedrag wordt elk gedrag of interactie bedoeld dat de fysieke of psychische integriteit van een minderjarige² ernstig in het gedrang brengt en plaatsvindt ten aanzien van de minderjarige.

Incidenten die onder deze definitie vallen, moeten in elk geval, net zoals ernstige gebeurtenissen, gemeld worden. Ook situaties waarbij de minderjarige zelf grensoverschrijdend gedrag stelt, worden gemeld.

Vanuit het werkveld werden bijkomende vragen gesteld omtrent de verwachtingen vanuit

¹ Art. 31, 2e lid van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 november 2013 houdende de organisatie van pleegzorg, art. 11, 21 ° 2e lid van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en subsidiënormen van de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand.

² In het geval van pleegzorg kan dit grensoverschrijdend gedrag ook betrekking hebben op pleeggasten (zowel in de hoedanigheid van actor als van slachtoffer).

Jongerenwelzijn/Zorginspectie rond meldingen. Voorliggende nota probeert hierop een antwoord te formuleren. Een eerste paragraaf gaat over de meldingen. Wat verwacht Jongerenwelzijn en Zorginspectie van een melding? Voor een antwoord op deze vraag is het belangrijk om te expliciteren hoe wij vanuit Jongerenwelzijn/Zorginspectie kijken naar situaties van grensoverschrijdend gedrag. In een tweede paragraaf wordt een antwoord geformuleerd op de vraag wanneer Jongerenwelzijn een vraag tot inspectie stelt aan Zorginspectie.

De nota is tot stand gekomen na afstemming tussen de afdeling Voorzieningenbeleid en Zorginspectie.

1. Meldingen situaties van grensoverschrijdend gedrag. Verwachtingen vanuit Jongerenwelzijn en Zorginspectie

Ernstige gebeurtenissen kunnen gemeld worden via voorzieningenbeleid@jongerenwelzijn.be.

Het is geenszins de bedoeling om in dit verband absolute richtlijnen te formuleren. We verwachten immers dat de organisatie de inschatting maakt omtrent het al dan niet melden en hier binnen haar ruimere kwaliteitsbeleid een duidelijk beleid rond heeft dat systematisch wordt geëvalueerd en bijgestuurd. Dit beleid vertaalt zich in een procedure voor de preventie en detectie van en gepaste reacties op grensoverschrijdend gedrag. In die procedure is een registratiesysteem opgenomen dat geanonimiseerde gegevens bijhoudt over de gevallen van grensoverschrijdend gedrag (zie de uitvoeringsbesluiten in dit verband).

Op basis van de ervaringen van Jongerenwelzijn en Zorginspectie en inzichten uit de literatuur over het omgaan met grensoverschrijdend gedrag kunnen we wel een aantal algemene handvatten meegeven.

A. Wat verwachten wij van de organisaties aan gegevens?

- een korte beschrijving van de probleemsituatie. Enkel relevante, inhoudelijke gegevens volstaan, zodat een buitenstaander zich voldoende een beeld kan vormen van de situatie³. De focus ligt op “wat is de situatie waarover men zich zorgen maakt” en “hoe en met wie werd de inschatting gemaakt over de ernst en de veiligheid van de situatie” (cf. infra);
- een kort overzicht van de historiek;

³ Het is belangrijk om bij deze meldingen enkel minimale persoonsgegevens op te nemen (leeftijd, geslacht).

- de uitgevoerde en geplande acties m.b.t. het voorkomen en/of de aanpak van de huidige situatie én de partners die daarbij betrokken werden of de intenties hierrond;
- B. **Hoe** wordt een situatie van grensoverschrijdend gedrag in kaart gebracht en hoe worden de verdere acties bepaald⁴?
- De (ernst van) de situatie wordt grondig in kaart gebracht met betrokkenheid van zoveel mogelijk relevante partijen en geobjectiveerd aan de hand van concrete gegevens (v.b. materiaal uit observaties, gesprekken, beschreven feiten; bronnen van de informatie worden benoemd). Uit de beschrijving blijkt waarom men zich ernstig zorgen maakt rond de situatie en blijkt waarom deze situatie gemeld wordt. Kan men aantonen of men de afweging heeft gemaakt omtrent het onderscheid van het gemelde gedrag met (seksueel) experimenteelgedrag dat deel uitmaakt van de normale ontwikkeling van jongeren?⁵ Eventueel wordt het VK/OCJ bij complexe situaties ingeschakeld in functie van een heldere probleemanalyse. Indien het VK/ OCJ ingeschakeld wordt en de probleemverheldering zelf opneemt, zou in principe ook het resultaat van het onderzoek van het VK/OCJ door de voorziening of dienst moeten worden opgevolgd.
 - De consulent die het dossier opvolgt, wordt geïnformeerd/betrokken.
 - Er zijn duidelijke afspraken omtrent wie wat verder opneemt in deze situatie.
 - Er wordt nagegaan hoe de veiligheid geïnstalleerd kan worden, nu en ook naar de toekomst toe. Ook hierbij kan het VK/OCJ betrokken worden. In ieder geval is er aandacht voor andere mogelijke (potentiële) slachtoffers. Zijn er in deze situaties afspraken om te voorkomen dat deze situatie zich herhaalt of gelijkaardige situaties zich voordoen in een analoge context (b.v. pleegouder wordt verdacht van seksueel grensoverschrijdend gedrag en werkt ook in een schoolse context)? Zijn er steunfiguren uit de ruimere context die een rol kunnen spelen bij het installeren van de veiligheid? Is de huidige hulpverlening gestopt of loopt ze nog door⁶? Welke alternatieve oplossing wordt gezien voor de minderjarige?

⁴ De volgende paragraaf kan beschouwd worden als een verfining van de toelichting bij de bepalingen m.b.t. het kwaliteitsbeleid van het Besluit van de Vlaamse Besluiten van de Vlaamse Regering van 11 januari 2013 en van 14 februari 2014 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand en tot opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 1997 tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van de centra voor integrale gezinszorg.

⁵ In dit verband kan onder meer verwezen worden naar het Vlaggensysteem en raamwerk SGOG van Sensoa. Zie <http://www.seksuelevorming.be/dossier-vlaggensysteem>

Het vlaggensysteem is een algemeen aanvaarde en beproefde methodiek om seksueel gedrag in te schatten en om bijvoorbeeld het onderscheid te maken tussen enerzijds experimenteelgedrag of gedrag dat hoort bij de normale ontwikkeling en anderzijds grensoverschrijdend gedrag.

⁶ Organisaties voor bijzondere jeugdzorg hebben, zeker in situaties van rechtstreeks toegankelijke hulp, op dit punt nu een grotere verantwoordelijkheid dan vroeger, wat het afsluiten van de hulpverlening betreft. Zo kan een organisatie in rechtstreeks toegankelijke hulpverlening samen met de jongere en context beslissen om een begeleiding nog te verlengen om de jongere en zijn beleving rond het incident nog verder op te volgen.

- Belangrijke aandachtspunten zowel in functie van het in kaart brengen van de probleemsituatie als in functie van het installeren van de veiligheid:
 - o Hoe kijken de ouders naar een situatie (wat willen zij voor hun kind)?
 - o Hoe kijkt het kind er naar?
 - o Hoe kijken de pleegouders er naar? (in het geval van pleegzorg)
- Op basis van de ingeschatte ernst en rekening houdend met de principes van het beroepsgeheim wordt de situatie naar de juiste niveaus geëscaleerd. Soms kan het vrijwaren van de veiligheid en het welbevinden van het slachtoffer door bijvoorbeeld het betrekken van het VK de prioriteit zijn. Dan is het voorbarig om een melding te doen bij de procureur. Indien er echter geen medewerking is bij de ouders of pleegzorgers in functie van het installeren van veiligheid of bij een zeer ernstige gevaarsituatie wordt het pleegzorgattest in het geval van pleegzorg ingetrokken en gebeurt er een onmiddellijke melding bij het parket. Een melding heeft dan vooral tot doel om het kind in veiligheid te brengen en eventueel te voorkomen dat er andere slachtoffers zouden kunnen vallen. Ook hier is het belangrijk om na te gaan hoe de cliënt staat tegenover het indienen van een klacht bij het parket.
- Belangrijk zijn nazorg en herstel: bij ernstige incidenten (vb. rode en zwarte vlaggen SGOG) is het aangewezen contact op te nemen met externe experts zoals het VK en andere initiatieven voor verder advies en begeleiding.

Het is niet de bedoeling dat al deze zaken al grondig uitgewerkt zijn bij het doorsturen van de melding. Bij de verdere opvolging van het dossier kan wel verwacht worden dat een meer uitgebreide neerslag van de gezette stappen en bevindingen terug te vinden zijn in het dossier.

2. Wanneer stelt Jongerenwelzijn een vraag tot inspectie aan Zorginspectie na het ontvangen van een melding van grensoverschrijdend gedrag?

In bepaalde situaties oordeelt Jongerenwelzijn dat het aangewezen is om een vraag tot inspectie te stellen aan Zorginspectie. Er zal daarbij steeds een afweging gebeuren op casusniveau.

Volgende overwegingen zijn daarbij van belang:

- Is de informatie beschreven in de melding voldoende duidelijk/relevant/geobjectiveerd om als buitenstaander een goed beeld te hebben van de situatie en de ondernomen stappen en/of intenties vanuit de organisatie? (cf. supra)
 - Hebben de feiten zich voorgedaan in de voorziening/het pleeggezin of tijdens een activiteit erbuiten?
-

- Heeft de organisatie de nodige eerste stappen gezet en/of acties gepland ? (cf. supra)
- Is er nood aan het objectief vaststellen van bepaalde werkingsprocessen in de organisatie?
- Hoe vaak komen meldingen voor op korte tijd binnen één organisatie?
- ...

Ook 'maatschappelijke gevoeligheid' of mogelijke persaandacht kan een reden zijn om te overwegen om naar aanleiding van een bepaalde situatie Zorginspectie te vragen om langs te gaan.

Zorginspectie zal de gebeurtenis objectiveren ten behoeve van de politieke en administratieve overheid. De focus van Zorginspectie ligt hierbij op het beleid en de hulp- en dienstverlening van de dienst/voorziening in het algemeen en aan de betrokken cliënt(en) in het bijzonder en niet op het onderzoek van het incident op zich. Het is uiteraard ook mogelijk dat Zorginspectie op eigen initiatief, mits overleg met Jongerenwelzijn, kan beslissen om een melding te inspecteren,

Voor Zorginspectie is het ook belangrijk om een vinger aan de pols te houden omtrent alle meldingen die Jongerenwelzijn ontvangt. Hiervoor worden afspraken gemaakt tussen de afdeling Voorzieningenbeleid en Zorginspectie om het overzicht van meldingen dat bijgehouden wordt door Jongerenwelzijn te kunnen inkijken.

3. En tenslotte

Naast deze algemene richtlijn, vinden we het vooral belangrijk dat een initiatiefnemer zelf reflecteert over feiten en incidenten die zich voordoen en daarmee aan de slag gaat: kan er uit de prevalentie van gebeurtenissen lering worden getrokken? Kunnen op basis van feiten en gebeurtenissen processen en procedures gewijzigd en geoptimaliseerd worden? Het vernieuwde kwaliteitsconcept biedt hiervoor voldoende handvatten⁷.

⁷ Zie hiervoor de hoger genoemde toelichting over kwaliteit.